

Metodines rekomendacijos dėl Macikų lagerių istorijos integravimo galimybių į istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas ir neformalųjį švietimą

Šių metodinių rekomendacijų paskirtis - padėti istorijos ir pilietinio ugdymo mokytojams integruoti Macikų lagerių istoriją į istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas bei neformalųjį švietimą.

Macikų lageriai - unikalus, išskirtinės svarbos istorines kultūrinės atminties objektas, reikšmingas nacionaliniu ir tarptautiniu aspektais. Tai vienintelė vieta Lietuvoje ir viena iš retų vietų Rytų ir Vidurio Europoje, kur taip glaudžiai persipina abiejų totalitarinių režimų kalnimo struktūros, kuriose tūkstančiai žmonių buvo laikomi žiauriomis sąlygomis, daugelis kalinių pasmerkti kankinamai mirčiai. Macikų lagerių istorija atskleidžia nacistinio ir stalininio totalitarinių režimų antihumanišką nusikalstamą esmę. Čia nacistinių okupantų įkurtame karo belaisvių lageryje buvo kalinami Vokietijos, SSRS karo pradžioje į nelaisvę patekę sovietų kariai, vėliau didžią dalį kalinių kontingento sudarė antihitlerines koalicijos karo aviacijos kariai _ amerikiečiai, britai, kanadiečiai ir kt. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui stalininė Sovietų Sąjunga nacių sukurta struktūrą pritaikė karo belaisvių vokiečių ir jų sąjungininkų kalnimui bei civilių Lietuvos gyventojų Gulago lageriui.

Pagal dabar galiojančias 2008 m. pagrindinio ugdymo istorijos ir pilietinio ugdymo programas, Macikų lagerių istoriją rekomenduojame integruoti į 9-10 klasės istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas. Pateikiami mokinių pasiekimai iš istorijos pagrindinio ugdymo (*1 lentelė*) ir pilietinio ugdymo (*2 lentelė*) bendrųjų programų (2008), kur šį tema labiausia atskleidžiama.

Istorijos pagrindinio ugdymo BP (2008). *1 lentelė*

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Siekti saugoti ir puoselėti savo tautos, valstybės tradicijas ir kultūros paveldą.	1.29. Palyginti žmogaus padėtį demokratinėje ir totalitarinėje visuomenėse.	1.29.1. Pateikti faktų, atskleidžiančių žmogaus padėtį demokratinėje ir totalitarinėje visuomenėse.
Puoselėti savo ir visuomenės	1.35. Įvertinti per Antrąjį pasaulinį karą pasaulyje įvykdytus nusikaltimus žmogiškumui.	1.35.1. Pateikti pavyzdžių apie Europos valstybių ir tautų likimus Antrojo pasaulinio karo metais. 1.35.2. Apibūdinti per Antrąjį pasaulinį karą pasaulyje įvykdytus nusikaltimus žmogiškumui ir holokaustą

gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, tolerancija ir kt.	1.36. Atskleisti Lietuvos nepriklausomybės praradimo priežastis ir pagrindinius sovietizacijos bruožus.	1.36.1. Apibūdinti prievartinę Lietuvos prij
	1.37. Palyginti sovietų ir nacių okupacijas Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais.	1.37.1. Nurodyti pagrindinius Lietuvos aneksijos, sovietų ir nacių okupacijų bruožus, pateikti pavyzdžių, iliustruojančių antinacinę, antisovietinę rezistenciją ir kolaboravimą.
	1.38. Įvertinti Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje įvykdytus sovietų ir nacių nusikaltimus, holokaustą.	1.38.1. Apibūdinti Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje įvykdytus sovietų ir nacių nusikaltimus, holokaustą.
	1.41. Pasirinktinai palyginti demokratinų ir totalitarinių valstybių politinę raidą šaltojo karo metais.	1.41.1. Pateikti pavyzdžių apie pagrindinius pasirinktos demokratinės ir totalitarinės valstybės politinės raidos bruožus šaltojo karo metais.

Pilietinio ugdymo pagrindinio ugdymo BP (2008). (2 lentelė)

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Branginti Lietuvos tautos politinę nepriklausomybę, įsipareigoti išlaikyti ir stiprinti jos valstybingumą. Pripažinti, gerbti ir remti	1.1. Atpažinti ir nagrinėti Lietuvos demokratinės valstybės požymius. Palyginti Lietuvos valstybės valdymo formą su buvusių Sovietų Sąjungos ir kaimyninių valstybių valdymo formomis. Palyginti Lietuvos valdžios institucijų funkcijas. Nagrinėti valdžios atsiskaitomumo (tarnavimo) juos išrinkusiems piliečiams pavyzdžius.	1.1.1. Paaiškinti, kas yra valstybė, valstybės suverenitetas, žinoti, kam jis priklauso. 1.1.2. Nusakyti demokratinės valstybės principus. 1.1.3. Apibūdinti Lietuvos valstybės valdymo formą. 1.1.4. Paaiškinti valdžios atskyrimo ir atsiskaitomumo (tarnavimo) principų esmę. 1.1.5. Paaiškinti svarbiausias valdžios institucijų funkcijas, įtvirtintas Konstitucijoje.

pagrindines demokratijos vertybes ir principus: asmens ir tautos teises, laisves, teisinguma, lygybe, solidaruma, atsakomybe ir pan.	1.6. Nagrinėti Lietuvos demokratinėi valstybei kylančius vidaus ir išorės pavojus. Nagrinėti Lietuvos saugumo politiką, jos uždavinius, saugumo užtikrinimo būdus ir priemones. Analizuoti ir vertinti Lietuvos valstybės praeities ir dabarties, pilietinės drąsos ir pilietinio pasipriešinimo pavyzdžius, nagrinėti pilietinio pasipriešinimo reikšmę demokratinėje valstybėje..	1.6.1 Paašškinti, kodėl Lietuvos nepriklausomybė yra vertybė. 1.6.2. Paašškinti, kas yra nacionalinis saugumas ir kas lemia, kad būtume saugūs. 1.6.3. Pateikti demokratinėi valstybei galinčių grėsti vidaus ir išorės pavojų pavyzdžių. 1.6.4. Paašškinti Lietuvos gynybinės politikos uždavinius ir ginkluotųjų pajėgų vaidmenį užtikrinant nacionalinį saugumą
	1.21. Atpažinti ir nagrinėti rasinės, tautinės, religinės tolerancijos ir netolerancijos atvejus. Atpažinti ir nagrinėti teigiamus ir neigiamus nacionalizmo bruožus.	1.21.1. Paašškinti rasinės, tautinės ir religinės tolerancijos esmę. 1.21.2. Pateikti tolerancijos tradicijų Lietuvoje pavyzdžių ir paašškinti jų svarbą.

2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planuose nurodoma, kad mokykla, įgyvendindama socialinių mokslų ugdymo turinį, 9–10 ir gimnazijos I–II klasių mokinių projektinio darbo (tyrimo, kūrybinių darbų, socialinės veiklos) gebėjimams ugdyti gali skirti 20–30 procentų dalykui skirtų pamokų laiko per mokslo metus. Tai pat rekomenduojama į istorijos, pilietiškumo ugdymo pagrindų dalykų turinį integruoti Lietuvos ir pasaulio realijas, kurios turi būti nuolat sistemingai atskleidžiamos ir aptariant su mokiniais nacionalinio saugumo ir gynybos pagrindų temas, tokias kaip: Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo samprata ir sistema, rizikos veiksnių, grėsmių ir pavojų analizė; Lietuvos gynybos politika; informaciniai ir kibernetiniai karai: tikslai, metodai, instrumentai; Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas ir kiti įgyvendinamieji gynybos ir kovos su korupcija sričių teisės aktai, ir kitas panašias temas. Pateikiama veiklų pavyzdžių, kurias mokytojas gali panaudoti pamokose ar neformaliajame ugdyme.

Reikėtų pažymėti, kad pateiktos veiklos ir užduotys yra tik pavyzdžiai. Mokytojas, atsižvelgdamas į šiandien ugdymo planavimui, organizavimui ir vertinimui keliamus reikalavimus, gali susikurti savo ugdymo planavimo modelius, bei pasirengti įvairias užduotis. Vis tik tikimės, kad pateikta metodinė medžiaga bus naudinga istorijos mokytojams integruojant Macikų lagerio istoriją į istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas.

<p style="text-align: center;">VEIKLŲ PLANAS</p>	<p>TEMA: Macikų lageris.</p> <p>9- 10 KLASĖ</p> <p>ATLIKIMO LAIKAS: Integruotos veiklos į istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas pagal mokytojo pasirinkimą.</p>				
<p>MOKYMOSI UŽDAVINYS</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Naudojantis Macikų muziejaus suskaitmeninta medžiaga, palyginti sovietų ir nacių okupacijos Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais Macikų lagerio kalėjusių žmonių sąlygas, kasdienybę, kalėjimo specifiškumą sukuria interaktyvų istoriją pasakojantį žemėlapi. 2. Įvertinti Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje įvykdytus sovietų ir nacių nusikaltimus ir nurodyti pasekmes to meto gyventojams. 3. Rasti ir panaudoti muziejaus, regionų kraštotyrinę medžiagą apie Macikų lagerį rengiant istorinę esė. 4. Išskirti iš nagrinėjamų istorijos šaltinių skirtingus požiūrius į juose perteikiamus įvykius apie Macikus ir parengti pristatymą. 	<p>MOKINIŲ PASIEKIMAI</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;"><i>Dalyko kompetencija</i></td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Atskleidžia priežasčių ir pasekmių tarpusavio sąsajas; atskleidžia įvykių dalyvių veiklos tikslus ir jų padarinius. • Formuluoja ir pagrindžia savo teiginius apie istorijos įvykius, reiškinius bei jų ypatumus šaltiniais ir istoriniais pavyzdžiais. Panaudoja žinomus faktus konstruodamas istorijos pasakojimą, aiškindamas reiškinius; projektuodamas tyrimą. • Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas. • Remiantis 3-4 tekstiniais, statistiniais ir/ar vizualiniais istorijos šaltiniais, interpretuodamas juose pateiktą informaciją kuria istorinį pasakojimą. </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"><i>Bendrosios kompetencijos</i></td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta kitų žmonių poreikius, jausmus, skirtingas nuomones ir įsitikinimus, suteikia reikalingą pagalbą. • Nuoseklus, logiškas, kritiškai mąstantis, analizuojantis ir </td> </tr> </table>	<i>Dalyko kompetencija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Atskleidžia priežasčių ir pasekmių tarpusavio sąsajas; atskleidžia įvykių dalyvių veiklos tikslus ir jų padarinius. • Formuluoja ir pagrindžia savo teiginius apie istorijos įvykius, reiškinius bei jų ypatumus šaltiniais ir istoriniais pavyzdžiais. Panaudoja žinomus faktus konstruodamas istorijos pasakojimą, aiškindamas reiškinius; projektuodamas tyrimą. • Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas. • Remiantis 3-4 tekstiniais, statistiniais ir/ar vizualiniais istorijos šaltiniais, interpretuodamas juose pateiktą informaciją kuria istorinį pasakojimą. 	<i>Bendrosios kompetencijos</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta kitų žmonių poreikius, jausmus, skirtingas nuomones ir įsitikinimus, suteikia reikalingą pagalbą. • Nuoseklus, logiškas, kritiškai mąstantis, analizuojantis ir
<i>Dalyko kompetencija</i>					
<ul style="list-style-type: none"> • Atskleidžia priežasčių ir pasekmių tarpusavio sąsajas; atskleidžia įvykių dalyvių veiklos tikslus ir jų padarinius. • Formuluoja ir pagrindžia savo teiginius apie istorijos įvykius, reiškinius bei jų ypatumus šaltiniais ir istoriniais pavyzdžiais. Panaudoja žinomus faktus konstruodamas istorijos pasakojimą, aiškindamas reiškinius; projektuodamas tyrimą. • Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas. • Remiantis 3-4 tekstiniais, statistiniais ir/ar vizualiniais istorijos šaltiniais, interpretuodamas juose pateiktą informaciją kuria istorinį pasakojimą. 					
<i>Bendrosios kompetencijos</i>					
<ul style="list-style-type: none"> • Supranta kitų žmonių poreikius, jausmus, skirtingas nuomones ir įsitikinimus, suteikia reikalingą pagalbą. • Nuoseklus, logiškas, kritiškai mąstantis, analizuojantis ir 					
<p>MOKYMOSI VEIKLOS PAGAL MOKYTOJŲ PASIRINKIMĄ, GALIMYBES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Istoriją pasakojančio žemėlapio kūrimas (priedas Nr. 1). • Suskaitmenintos Macikų lagerių ekspozicijos analizė (kokie rasti eksponatai, juos sugrupuoti, apibendrinti ir padaryti išvadas) https://www.silutesmuziejus.lt/maciku-lageriai/ • Pagal mokytojo pateiktus arba mokinio pasirinktus kriterijus (pvz. pasirinktus Amerikiečių karo belaisvių eksponatus; lagerio nuotraukų ir kalinių pieštų nuotraukų palyginimas), parengti lyginamąją analizę, kuri parodytų skirtingus nacistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos lagerių sąlygas; mokiniai rašo menamus Macikų lageryje kalėjusio kalinio atsiminimus, apie nacistinės okupacijos ir/arba sovietinės okupacijos laikotarpiu (priedas Nr. 2); 					

<ul style="list-style-type: none"> • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių, įvykių amžininkų ir parengia pranešimą /Macikų lageris“/ „Mano krašto tremtiniai“/ „Mano krašto tremtinių šeimos istorija; • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių, įvykių amžininkų ir parengia pranešimus „Ar aš galėjau sukilti, likti ir išlikti būdamas Sovietų arba/ir Nacių Macikų lageryje? • Mokiniai braižo lentelę, kurioje žymi pagrindinius nacistinės okupacijos ir sovietinės okupacijos skirtumus, kalėjusiųjų tautybę, žuvusiųjų skaičių ir pan. • Mokiniai parengia atsišaukiamą, kuriame raginama kovoti prieš sovietų/nacių okupaciją, nurodant jos daromą žalą/ kuriuose raginama nestoti į jų formuojamus dalinius (pagrindžiant argumentais). • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių ir parašo rašinį „Mano krašto bendruomenės likimas sovietų/nacių okupacijos metais“. • Mokiniai diskutuoja apie pasipriešinimo ir kolaboravimo motyvus nacių okupacijos metais. • Mokiniai braižo lyginamąją lentelę, kurioje žymi sovietų ir nacių įvykdytus karo nusikaltimus Lietuvoje. • Rengiamos ekskursija į su lageriais, trėmimais susijusias atminimo vietas savo gimtinėje (pvz., Valstybinį Vilniaus Gaono žydų muziejų, Panerių memorialas Vilniuje, Macikų lagerį ir kt.). 	<p>sprendžiantis problemas, daro pagrįstas išvadas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bendravimas atsižvelgiant į tikslą, adresatą, situaciją. • Kritiškas informacijos vertinimas, jos apibendrinimas ir pateikimas kitiems. • Mokymosi tikslų ir realių uždavinių išsikėlimas. <p>REFLEKSIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokių naujų faktų sužinojote apie Macikų lagerį ir kuo skyrėsi nacistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos lagerių sąlygos? • Kuo ypatingas Macikų lageris?
---	--

Priemonės, naudota medžiaga:

1. Macikų lagerio karcerio ekspozicijos eksponatai <https://www.silutesmuziejus.lt/maciku-lageriai/>
2. <https://konkursas.gismokykla.lt/>
3. [Pagrindinio ugdymo istorijos ir pilietinio ugdymo bendrosios programos \(2020 m.\).](#)
4. [2019-2020 ir 2020-2021 Bendrieji ugdymo planai](#)

1 priedas

Istoriją pasakojančio žemėlapio kūrimas.

Mokiniamis skiriama užduotis sukurti žemėlapiu paremtą pasakojimą. Istorijas pasakojantys žemėlapiai nėra paprasčiausi nuorodų dokumentai, atsakantys į tokius klausimus kaip: „Kur yra Macikai?“ ar „Kur yra Kanada“? Teminis žemėlapis padeda kelti klausimus ir į juos atsakyti, analizuoti, tyrinėti, sekti pokyčius: „Kiek Amerikos kareivių buvo Macikuose?“, „Kaip atrodė Macikų lageris nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos GULAG`o lagerių objektų kompleksas (1941–1955 m.) ir kaip atrodo šiandien?“, „Kas ir iš kokių šalių kalėjo Macikų lageryje nacistiniu laikotarpiu (1941-1944 m.) ir sovietiniu laikotarpiu (1945-55 m.) ir pan. Žemėlapių kūrimas visų pirma turėtų prasidėti nuo noro papasakoti ir pasidalinti informacija apie tam tikrus įvykius, konkrečias vietas, atliktą analizę, pokyčius ir pan. Žemėlapis tampa viena iš informacijos perdavimo priemonių.

Rekomendacijos mokiniams. Kaip sukurti istoriją pasakojantį žemėlapi? Svarbu apgalvoti, kiek pagalbinės medžiagos – nuotraukų, teksto, schemų turėsite. Nuo to priklauso teminio žemėlapių kūrimo įrankių rinkinio – šablono pasirinkimas. Griežtai apibrėžtų taisyklių, kokių atveju ir koki šabloną naudoti – nėra. Svarbiausia reikėtų atsižvelgti į kelis dalykus: visų pirma - ar jau yra iš anksto paruoštas žemėlapis (angl. web map) su jame esančiais sluoksniais. Kitas aspektas – kiek įvykių, vietų ar objektų planuojama pateikti žemėlapių pasakojime ir kokią dalį jame užims tekstinė, audio, video ar kita grafinė medžiaga. Kuriant istorijas pasakojančius žemėlapius, rekomenduojame naudoti ArcGIS Online viešąją paskyrą, prie kurios galima prisijungti naudojant asmeninius facebook arba google prisijungimus. Visa tolimesnė istoriją pasakojančio žemėlapių kūrimo eiga priklauso nuo pasirinkto šablono.

NAUDINGOS NUORODOS

Youtube mokomieji filmukai:

- Kas yra teminiai žemėlapiai <https://www.youtube.com/watch?v=dhCL-qJGa98> (anglų kalba).
- Kaip sukurti teminį žemėlapi <https://www.youtube.com/watch?v=Fi63TOP7Vxo> (anglų kalba).
- Instrukcija kaip sukurti žemėlapi turą pradedant nuo skaitmeninio žemėlapi <http://arcg.is/1zHoyTI> „6
- Instrukcija kaip susikurti <http://arcg.is/1zHoyTI> (lietuvių kalba) „3 kaip sukurti žemėlapi su pažymėtais objektais“.

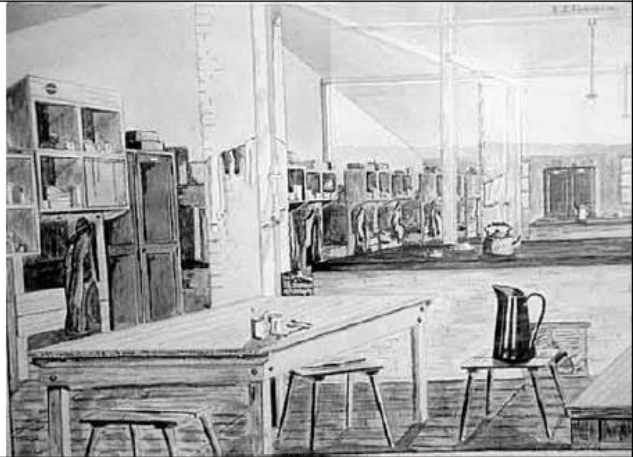
Galimos temos:

- Naudojantis savo pasirinktais šaltiniais, Macikų lagerio karcerio ekspozicijos eksponatais ir ArcGIS Online viešąją paskyrą sukurti **Macikų lagerių istoriją pasakojantį žemėlapi.** (Pvz.:
- „Macikų lageris nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos GULAG`o lagerių objektų kompleksas 1941–1955 m. ir šiandien? (lyginamoji analizė su tekstu, nuotraukomis ir pan.)“.
- „Kas ir iš kokių šalių kalėjo Macikų lageryje nacistiniu laikotarpiu (1941-1944 m.) ir sovietiniu laikotarpiu (1945-55 m.) (lyginamoji analizė, priežasčių paaiškinimas, foto, aprašymas ir pan.)

2 priedas.

Pagal mokytojo pateiktus arba mokinio pasirinktus kriterijus (pvz. pasirinktus Amerikiečių karo belaisvių eksponatus; lagerio nuotraukų ir kalinių pieštų nuotraukų palyginimas), mokiniai rašo menamus Macikų lageryje kalėjusio kalinio atsiminimus, apie nacistinės okupacijos ir/arba sovietinės okupacijos laikotarpį.

Amerikiečių kaliniai Macikuose.

Amerikiečių kalinio Howard Copeman piešinys. Vieno iš „Stalag Luft 6“ barako vidaus interjeras. Paimta iš:

http://www.torontoaircrew.com/Bomber_Pilots/Copem_4/copem_4.html

Macikų karo belaisvių stovyklos valgykla 1939-1944 m. Nuotrauką perdavė Heinz Gutzeit 2009 m. Jo tėvas čia dirbo valgyklos viršininku.

Bokso varžybos Amerikiečių kareivių bloke. Nuotrauka paimta iš:

<http://www.stalagluft4.org/pages/kriegie%20fight.htm>

Britų Karališkųjų oro pajėgų karių blokas Macikų lageryje.

Britų Karališkųjų oro pajėgų karių blokas
Macikų lageryje.
Nuotrauka paimta iš:
<http://www.stalagluft4.org/pages/luft%206%20obrits.htm>

Britų Karališkųjų oro pajėgų karių blokas
Macikų lageryje.
Nuotrauka paimta iš:
<http://www.stalagluft4.org/pages/luft%206%20obrits%202.htm>

Parengė Nijolė Selvestravičiūtė Grybovienė
Ugdymo turinio departamento
Ugdymo turinio rengimo skyriaus metodininkė
Nacionalinė švietimo agentūra